สุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ (2542:8481-8488) ได้กล่าวถึงประวัติเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวไว้ว่า เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวกำเนิดในครอบครัวของตระกูลหลิม มีนามว่า "กอเหนี่ยว" ในตำนานบางถิ่นของไต้หวันกล่าวนามว่า จินเหลียน หรือนางบัวทอง ส่วนภูมิลำเนาของเจ้าแม่เข้าใจกันว่าเป็นชาวมณฑลฮกเกี้ยน เนื่องจากพี่ชายของเจ้าแม่ชื่อหลิมเต้าเคียน (ลิ่มโต๊ะเคี่ยม) มีประวัติการต่อสู้อันโลดโผน ได้สร้างชื่อลือกระฉ่อนทางแถบทะเลมณฑลฮกเกี้ยน จดหมายเหตุราชวงศ์เหม็งได้บันทึกไว้ว่าเป็นชาวเมืองจั่วจิว แขวงมณฑลฮกเกี้ยน

เรื่องราวเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวมีว่า ในรัชสมัยเจ้าซื่อจง ฮ่องเต้แห่งราชวงศ์เหม็ง (ครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. 2064 – 2109) ยังมีครอบครัวตระกูลหลิมอยู่ครอบครัวหนึ่งมีบุตร 2 คน บุตรชายชื่อหลิมเต้าเคียน มีลักษณะท่าทางอันทรนงองอาจ ใจคอกว้างขวาง และมีสมัครพรรคพวกมาก ส่วนบุตรสาวมีนามว่า หลิมกอเหนี่ยว เป็นผู้มีอัธยาศัยอันดีงาม มีความกตัญญูต่อบิดามารดาและมีความเกล้าหาญเด็ดเดี่ยว เมื่อเยาว์วัยทั้ง 2 คนพี่น้องได้ศึกษาเล่าเรียนศิลปะต่าง ๆ จนแตกฉาน ครั้นหลิมเต้าเคียนผู้ที่เจริญวัยเป็นหนุ่ม จึงได้สนองคุณบิดามารดาและเข้าสมัครเป็นข้าราชการอำเภอ ต่อมาเมื่อสิ้นบุญบิดาแล้ว หลิมเต้าเคียนก็จากบ้านเกิดไปทำราชการอยู่ที่เมืองจั่วจิว แขวงมณฑลฮกเกี้ยน ทางบ้านจึงมีแต่น้องสาวหลิมกอเหนี่ยวคอยเฝ้าปรนนิบัติมารดา

ในรัชสมัยของพระเจ้าซื่อจงฮ่องเต้ ปรากฏว่ามีโจรสลัดชุกชุมที่ร้ายกาจนักก็คือโจรสลัดญี่ปุ่นได้เที่ยวปล้นบ้านตีเมืองตามชายฝั่งทะเลของจีนอยู่เนืองนิตย์ สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวเมืองชายทะเลเป็นอันมาก ครั้นโจรสลัดญี่ปุ่นได้กำเริบเสิบสานหนักขึ้น ทางราชการจึงได้ระดมกำลังเข้าโจมตีสลัดญี่ปุ่นโดยเฉียบขาด หลิมเต้าเคียนจึงถูกคู่อริผู้พยาบาทมาดร้ายถือโอกาสใส่ความว่าหลิมเต้าเคียนได้สมคบกับโจรสลัดญี่ปุ่น มีการซ่องสุมกำลังผู้คนและอาวุธคิดจะทำการกบฏก่อความวุ่นวายหลิมเต้าเคียนจึงถูกทางราชการประกาศจับตัวฐานเป็นพวกโจรสลัด หลิมเต้าเคียนจึงได้เกลี้ยกล่อมชักชวนเหล่าสมัครพรรคพวกของตนที่กระจัดกระจายแล้วพากันอพยพหลบภัยด้วยการนำเรือ 30 กว่าลำตีหักออกจากที่ล้อมของทหารหลวง โดยแล่นออกทะเลอย่างปลอดภัย ขบวนเรือได้บ่ายหน้าไปถึงเกาะไต้หวันเป็นแห่งแรก

ส่วนในจดหมายเหตุราชวงศ์เหม็งเรื่อง "ประวัติเมืองลูซอน" บันทึกว่า เมื่อปีบวนและที่ 4 ตรงกับปี พ.ศ. 2119 ชาวเมืองลูซอนได้ฟื้นฟูสัมพันธไมตรีกับจีน เนื่องจากได้ช่วยเหลือทางราชการจีนปราบพวกหลิมเต้าเคียน หลังจากนั้นแล้วหลิมเต้าเคียนก็เดินทางผ่านเวียดนาม บางตำนานว่าหลิมเต้าเคียนเคยอาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ต่อมาจึงได้มาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองปัตตานี ในจดหมายเหตุราชวงศ์เหม็ง เล่มที่ 323 บันทึกว่า หลิมเต้าเคียนได้หลบหนีการจับกุมไปอาศัยอยู่ที่เมืองปัตตานี มีท่าเรือเรียกว่า ท่าเรือเต้าเคียน ภายหลังหลิมเต้าเคียนได้เข้ารีตนับถือศาสนาอิสลามและได้ภรรยาซึ่ง

Prince of Songkla University Pattani Campus

เป็นเชื้อพระวงศ์ของเจ้าเมืองปัตตานี เป็นที่โปรดปรานของเจ้าเมืองได้รับบรรดาศักดิ์เป็นหัวหน้าด่านศุลกากร เก็บส่วยอากร

หลิมเต้าเดียนจากถิ่นฐานบ้านเดิมมาอาศัยอยู่ที่เมืองปัตตานีเป็นเวลาช้านาน ไม่ได้ส่งข่าวคราวไปให้มารดาและน้องสาวทราบ ทำให้มารดาซึ่งอยู่ในวัยชรามากแล้วมีความห่วงใย ไม่รู้บุตรชายเป็นตายร้ายดีอย่างไร แล้วมารดาก็มักล้มป่วยอยู่เนื่อง ๆ หลิมกอเหนี่ยวได้เฝ้าปรนนิบัติมารดาจนอาการป่วยหายเป็นปกติด้วยความกตัญญูกตเวที จึงได้ขออนุญาตจากมารดาอาสาตามหาพี่ชายให้กลับบ้าน

หลิมกอเหนี่ยวกับญาตินำเรือออกเดินทางรอนแรมนับเวลาหลายเดือน จนกระทั่งถึงเขตเมืองปัตตานี ได้ทอดสมอจอดเรือไว้ที่ฝั่ง ครั้นหลิมกอเหนี่ยวกับพวกได้เดินทางเข้าไปในเมืองสอบถามชาวบ้านได้ความว่า หลิมเต้าเดียนยังมีชีวิตอยู่ ทั้งยังได้ดิบได้ดีเป็นใหญ่อยู่ที่นี่ ทุกคนต่างก็มีความปีติยินดียิ่ง ครั้นพบปะกับพี่ชายแล้ว หลิมกอเหนี่ยวก็เล่าความประสงค์ที่ได้ติดตามมาในครั้งนี้ เพื่อต้องการให้พี่ชายกลับไปบ้านเกิด เพื่อทุกคนจะได้พร้อมหน้าพร้อมตา แต่หลิมเต้าเดียนคิดตรึกตรองแล้วว่า ถ้าหากกลับไปขณะนี้ก็เท่ากับหาความยุ่งยากลำบากใจให้กับตนเอง เพราะทางราชการเมืองจีนยังไม่ประกาศอภัยโทษแก่ตน และฐานะความเป็นอยู่ของตนทางนี้ก็มีความสมบูรณ์พูนสุขไม่ต้องระหกระเหินพเนจรอีกต่อไป จึงว่าแก่น้องสาวว่า พี่นั้นใช่จะเป็นผู้คิดเนรคุณทอดทิ้งมารดาและน้องสาวก็หาไม่ เพราะเหตุที่ได้ถูกทางราชการเมืองจีนตีตรากล่าวโทษว่าเป็นโจรสลัดอัปยศยิ่งนัก จำต้องพลัดพรากหนีมาพึ่งพาอาศัยอยู่ที่นี่ จนไม่มีโอกาสกลับไปทดแทนคุณมารดาได้อีกทั้งพี่อยู่ทางนี้ก็มีภารกิจมากมาย เพราะพี่ได้อาสาท่านเจ้าเมืองก่อสร้างมัสยิด จึงมิอาจรับคำคิดจะกลับไปพร้อมกับน้องขณะนี้ได้ โปรดอภัยให้กับพี่เถิด ว่าแล้วหลิมเต้าเดียนก็จัดแจงสิ่งของมีค่าเป็นอันมาก เพื่อให้นำกลับไปฝากมารดาและญาติพี่น้อง หลิมกอเหนี่ยวจึงขอพักอยู่ที่ปัตตานีชั่วคราวและคิดจะหาโอกาสอ้อนวอนพี่ชายกลับไปเมืองจีนต่อไป

ขณะนั้นเจ้าเมืองปัตตานีได้ถึงแก่อนิจกรรมด้วยความชราไม่มีบุตรที่ยกขึ้นให้ครองราชย์สืบไป พวกศรีตวันกรมการจึงปรึกษาหารือกันว่าจะเลือกบุตรพระญาติวงศ์องค์ใดที่จะยกให้เป็นเจ้าเมืองแต่ยังไม่ทันจะจัดแจง เหตุการณ์ร้านแรงไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น คือเกิดกบฏแย่งชิงอำนาจเป็นใหญ่ถึงกับรบพุ่งนองเลือดระหว่างพระญาติวงศ์ของเจ้าเมือง พวกกบฏนั้นได้เตรียมการไว้ล่วงหน้า ผิดกับฝ่ายเจ้าเมืองที่ไม่ระวังมาก่อน จึงมิอาจต่อต้านป้องกันได้ทันท่วงที หลิมเต้าเดียนกับเหล่าทหารผู้ภักดีได้ต่อสู้กับพวกกบฏหลิมกอเหนี่ยวประสบเหตุการณ์เข้าเช่นนี้ด้วยความเป็นห่วงพี่ชายจะได้รับอันตรายจึงได้เสี่ยงชีวิตเข้าช่วยพี่ชายรบรุกกับพวกกบฏอย่างห้าวหาญ ข้างฝ่ายกบฏที่ซุ่มอยู่อีกทางหนึ่ง ครั้นเห็นพวกหลิมกอเหนี่ยวรุกไล่มาก็กรูกันออกมาล้อมตีสกัดไว้ เมื่อถูกล้อมเข้าหลิมกอเหนี่ยวก็ไม่คิดหวาดหวั่นถอยหนีพร้อมกับพวกเข้าต่อสู้ท่ามกลางวงล้อม แต่ธรรมดาน้ำน้อย

ย่อมแพ้ไฟ ฉะนั้นเวลาไม่นานนักพรรคพวกก็ถูกฟันล้มตายบาดเจ็บหลายคน ครั้นหลิมกอเหนี่ยวเห็นสิ้นกำลังสู้รบจวนตัวจะเสียที่แก่ฝ่ายกบฏ จึงตัดสินใจอย่างแน่วแน่ว่าถึงตัวตายครั้งนี้ก็ให้ปรากฏชื่อไว้เป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลหลิม แล้วหลิมกอเหนี่ยวก็สละชีวิตด้วยการใช้ดาบกระทำอัตวินิบาตกรรมเสียในขณะนั้น (แต่อีกตำนานหนึ่งกล่าวว่า หลิมกอเหนี่ยวคิดน้อยใจพี่ชายที่ไม่ยอมตามตนกลับไปหามารดาที่เมืองจีน จึงคิดทำลายชีวิตของตัวเองด้วยการผูกคอตายที่ต้นมะม่วงหิมพานต์)

ฝ่ายหลิมเต้าเตียนได้นำไพร่พลตีฝ่าวงล้อมของพวกกบฏจนแตกพ่ายถอยหนีไป แต่น้องสาวต้องมาจากตนไปเสียก่อน หลิมเต้าเตียนกับพวกต่างเศร้าโศกอาลัยยิ่ง จึงพร้อมกันจัดการปลงศพตามประเพณีอย่างสมเกียรติทำเป็นฮวงซุ้ยปรากฏมาจนทุกวันนี้คือที่หมู่บ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลุโละ อำเภอเมืองปัตตานี

สุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ตั้งอยู่ที่บ้านกรือเซะ
ตำบลตันหยงลุโละ อำเภอเมือง ใกล้กับมัสยิดกรือเซะ

วังจะบังติกอ

วังจะบังติกอ เป็นวังของเจ้าเมืองปัตตานีตั้งอยู่ริมแม่น้ำปัตตานี ตรงสามแยกบนเส้นทางถนนหน้าวัง ซึ่งเป็นถนนลาดยางเลียบแม่น้ำปัตตานี เป็นถนนเชื่อมระหว่างตัวเมือง ซึ่งตั้งต้นจากที่ตั้งของที่ทำการไปรษณีย์เลียบแม่น้ำไปเชื่อมกับเส้นทางรถยนต์ระหว่างปัตตานีกับยะลา ซึ่งเป็นวังที่เก่าแก่ที่ได้ทำการก่อสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่ประทับของเจ้าเมืองปัตตานี ในขณะเดียวกันก็เป็นสถานที่ทำงานรับแขกเมืองและว่าราชการของเจ้าเมือง

วังจะบังติกอเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จฯ พระนังเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เกิดความขัดแย้งในเมืองกลันตันถึงขั้นสู้รบกันระหว่างสุลต่านต่วนสนิ ซึ่งเป็นเจ้าเมืองกลันตันอยู่ในขณะนั้นกับฝ่ายเชื้อพระวงศ์ ได้แก่ สุลต่านเดวาร์ (รายาเบอร์นัมบัง) รายามูดอร์ เต็งกูศรีอินทิรา และเต็งกูมูฮัมหมัด (เต็งกูบือซาร์) ขณะนั้นเมืองปัตตานีไม่มีเจ้าเมืองปกครอง พระบาทสมเด็จ ฯ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เต็งกูมูฮัมหมัด เดินทางมาเมืองปัตตานีได้สร้างวังขึ้นครั้งแรกที่ชายทะเลอันเป็นหมู่บ้านตันหยงในปัจจุบัน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า หมู่บ้านเต็งกูบือซาร์ซูเบอร์รัด ต่อมาเต็งกูมูฮัมหมัดเห็นว่าสถานที่นี้ไม่เหมาะสมในด้านภูมิศาสตร์ จึงย้ายไปสร้างวังใหม่ที่จะบังติกอ (จะบังติกอ แปลว่า สามแยก) ซึ่งเป็นเนินน้ำท่วมไม่ถึง แต่มีน้ำไหลผ่าน 3 ด้านไปออกปากอ่าวปัตตานีนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

วังจะบังติกอสร้างขึ้นในสมัยตนกูมูฮัมหมัด (พ.ศ. 2388- 2399) เชื้อสายราชวงศ์กลันตันซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองปัตตานี วังจะบังติกอตั้งอยู่ริมแม่น้ำปัตตานีตรงสามแยกตำบลจะบังติกอในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ตัววังหันหน้าไปทางทิศตะวันออก บนเนื้อที่ 7 ไร่ วังนี้สร้างโดยสถาปนิคชาวจีน ตัววังล้อมรอบด้วยกำแพงทึบก่ออิฐถือปูน รูปทรงของวังเป็นบ้านชั้นเดียวขนาดใหญ่ หลังคาทรงปั้นหยา หรือแบบลีมะ ตัวอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยกพื้นสูง 1 เมตร สร้างด้วยไม้ ภายในอาคารมีห้องโถงขนาดใหญ่ ใช้เป็นที่ทำงานของเจ้าเมือง ส่วนด้านหลังของห้องโถงจะเป็นที่อยู่อาศัยของภรรยาและบริวาร

วังจะบังติกอได้ใช้เป็นศูนย์กลางการปกครองในท้องถิ่นและเป็นที่อยู่อาศัยของเจ้าเมืองปัตตานีได้แก่ ตนกูปูเต๊ะ บุตรชายคนโตของตนกูมูฮัมหมัด เมื่อตนกูปูเต๊ะถึงแก่กรรมบุตรชายคนโตคือ ตนกู ตีมุง ได้เป็นเจ้าเมืองต่อจนกระทั่งถึงสมัยตนกูอับดุลกอร์เคร์ เจ้าเมืองคนสุดท้าย เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้จัดการปฏิรูปการปกครองทั่วประเทศ จึงได้ยุบเมืองต่าง ๆ ทั้ง 7 เมืองได้แก่ เมืองปัตตานี ยะหริ่ง ยะลา รามันห์ สายบุรี ระแงะ และหนองจิก รวมเป็นมณฑล เรียกว่า มณฑลปัตตานี ต่อมาวังซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการปกครองก็เปลี่ยนสภาพไปกลายเป็นเพียงที่อยู่อาศัยของบุตรหลานและบรรดาญาติ ๆ สืบต่อมาถึงปัจจุบัน(สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้, 2542 : 7108)

Prince of Songkla University Pattani Campus

วังจะบังติกอ ตั้งอยู่ที่ตำบลจะบังติกอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

Prince of Songkla University Pattani Campus

3.3.8 ศาสนา ความเชื่อ

ประชากรของอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.10 นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาพุทธ จีน คริสต์

อิสลาม

อิสลาม เป็นศัพท์ทางภาษาอาหรับ มีความหมายเป็น 2 นัยคือ การใฝ่สงบ การสู่สันติความรอดพ้น การยอมตน การปลง เมื่อใช้เรียกเป็นคำเรียกศาสนา ก็หมายถึง ศาสนาแห่งการสู่ความสงบด้วยการยอมตนต่อพระผู้เป็นเจ้าแต่พระองค์เดียว เพราะฉะนั้นอิสลามจึงมีความหมายว่า 1) สันติ 2) การยอมมอบตัวโดยนอบน้อม 3) การปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า โดยนัยนี้การแสวงสันติกับมนุษย์ก็มิได้หมายถึงการไม่กระทำสิ่งใดบาดหมางหรือให้ร้ายต่อผู้นั้น แต่หมายถึงการทำดีต่อผู้นั้นด้วย

อิสลามเป็นศาสนาสากลของโลกศาสนาหนึ่งที่มีผู้นับถือมาก และผู้นับถือศาสนาอิสลามเรียกตนเองว่า ชาวมุสลิม หมายถึงผู้มีความนอบน้อม ยอมจำนนต่อพระเจ้าองค์เดียวคืออัลลอฮ (ซุบหาฯ) อิสลามไม่เรียกชื่อศาสนาและศักราชตามพระนามผู้ประกาศศาสนาคือท่านศาสดา

มูฮัมมัด (ศ็อลฯ) อิสลามไม่เริ่มนับศักราชจากวันเกิดและวันตายของท่านศาสดาแต่นับจากวันอพยพของท่านศาสดาจากเมืองเมกกะสู่เมืองเมดีนะ ดังนั้นศักราชของอิสลามคือฮิจเราะฮศักราช ในศาสนาอิสลามจะไม่มีสถาบันนักบวชแต่ได้ยึดถือว่าชาวมุสลิมทุกคนทั้งหญิงชายล้วนมีหน้าที่เผยแผ่ศาสนาอิสลามด้วยกันทั้งหมด

ที่มาของอิสลามและหลักการทั้งหลายของอิสลามนั้นสืบหลักฐานมาจาก

1. อัล-กุรอาน ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ถูกจารึกในสมัยที่ผู้เทศนามีชีวิตอยู่

2. สุนนะฮและหะดีษ คือจริยวัตรและวจนะของผู้เทศนา อันได้แก่แบบอย่างที่ท่านนบี มูฮัมมัด (ศ็อลฯ) ปฏิบัติในระหว่างชีวิตของท่าน และสุนนะฮหรือแบบอย่างอันนั้นมาถึงเราได้โดยหะดีษ คือคำบอกเล่าของบรรดาสาวกที่รายงานว่าในเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้น ท่านนบี มูฮัมมัด(ศ็อลฯ) ได้ปฏิบัติหรือได้ให้แบบอย่างไว้ประการใดบ้าง

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างแล้ว ศาสนาอิสลามจะแบ่งโครงสร้างที่สำคัญออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ หลักศรัทธา 6 ประการ และหลักปฏิบัติที่สำคัญ 5 ประการ

หลักศรัทธา หรือเรียกว่า "รุกนอีมาน" คือ หลักการหรือบทบัญญัติที่มุสลิมทุกคนจะต้องศรัทธายึดมั่น ซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ

1. ศรัทธาในพระอัลลอฮฺ (ซบ.) คือ มุสลิมต้องศรัทธาว่า พระอัลลอฮทรงเป็นพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียว พระองค์ทรงเป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง ทรงไม่มีรูปร่างที่ตาธรรมดาจะมองเห็นได้ ทรงมีสภาวะเป็นนิจนิรันดร์ มุสลิมจะสักการบูชาสิ่งอื่นใดนอกจากพระอัลลอฮฺมิได้

2. ศรัทธาในบรรดามลาอีกะฮ์ (เทวทูต) มุสลิมต้องศรัทธาว่ามลาอีกะฮ์มีจริง อัลลอฮทรงสร้าง มลาอีกะฮ์ขึ้นจากรัศมี (นูร) มีจำนวนมากมาย เป็นผู้รับใช้พระองค์มีหน้าที่ต่างๆ กัน ซึ่งบรรดามลาอีกะฮ์ที่สำคัญ มี 10 ท่าน คือ ญิบรออีล มีกาอีล อิสรอฟีล อิสรออีล รากิบ อากิบ มุงกัร น่ากีร ริดวาน มาลิกหรือซะบานียะฮ์

3. ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ พระเจ้าของศาสนาอิสลามนั้น เป็นพระเจ้าองค์เดียวกันกับศาสนายูดายและคริสต์ ก่อนหน้านี้พระเจ้าได้ประทานคัมภีร์แก่มนุษย์ผ่านศาสดาต่างๆ มาแล้ว 104 คัมภีร์ รวมทั้งคัมภีร์ของศาสนายูดายและศาสนาคริสต์ด้วย มุสลิมต้องศรัทธาคัมภีร์ทั้งหมดนี้ แต่ให้ถือว่า อัล-กุรอาน เป็นคัมภีร์อันสุดท้ายและสมบูรณ์ที่สุดที่พระเจ้าประทานให้แก่มนุษยชาติ คัมภีร์อัล-กรุอานแบ่งออกเป็นบท เรียกว่า ซูเราะฮ์ ซึ่งมีทั้งหมด 114 ซูเราะฮ์ แต่ละซูเราะฮ์แบ่งเป็นโองการย่อย ๆ เรียกว่า อายะฮ์ ซึ่งอัล-กรุอานมีอายะฮ์ทั้งหมดประมาณ 6000 อายะฮ์

4. ศรัทธาในศาสนาทูต ศาสนทูตหรือรอซูล คือ มนุษย์ธรรมดาที่พระเจ้าทรงเลือกขึ้นมาเพื่อนำคำสอนของพระองค์มาประกาศแก่มนุษย์มุสลิม เชื่อว่าท่านนบีมูฮัมมัดเป็นศาสดาองค์สุดท้าย ที่พระเจ้าให้นำคำสอนที่สมบูรณ์ที่สุดมาประกาศสั่งสอนแก่มวลมนุษย์

Prince of Songkla University Pattani Campus

5. ศรัทธาในวันอาคิเราะฮ์ หรือวันพิพากษา มุสลิมต้องเชื่อว่าโลกเรานี้จะต้องถึงวัน ๆ หนึ่ง ซึ่งเป็นกาลอวสานของสิ่งทั้งหลาย ทุกชีวิตที่ตายไปแล้วจะบังเกิดขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อรับการพิพากษาตามความดีความชั่วที่ตนได้กระทำไว้

6. ศรัทธาในการกำหนดของอัลลอฮทั้งทางดีและทางร้าย มุสลิมต้องเชื่อว่าพระเจ้าได้ลิขิตกฎไว้แก่โลกและมนุษย์แล้ว ทุกคนเป็นอิสระว่าจะเลือกทำอย่าไร เช่น ถ้าอยากได้รับการยกย่องสรรเสริญได้รับเกียรติ ก็ต้องประพฤติตนเป็นมุสลิมที่ดี ต้องให้ความช่วยเหลือผู้อื่น หรือถ้ามีใครประพฤติตนเป็นขโมย ก็ต้องเชื่อมั่นว่าในไม่ช้าผู้นั้นก็ต้องถูกจับตัวไปลงโทษ ถึงแม้ว่าการทำผิดบางอย่างไม่มีใครรู้เห็นกฎหมายเอาผิดไม่ได้แต่การกระทำนั้นหาได้รอดพ้นจากการรับรู้ของพระเจ้าไม่และในที่สุดเขาก็จะได้รับการลงโทษตามความผิดนั้น ในทางตรงข้าม เมื่อเลือกทำดีที่สุดแล้วก็ต้องศรัทธาในพระเจ้าว่า พระองค์จะรับรู้และให้ความเป็นธรรมแก่ตน

ในมวลหลักความศรัทธา 6 ประการดังกล่าว ความศรัทธาในพระองค์อัลลอฮผู้ทรงเอกะเป็นหลักศรัทธาที่สำคัญที่สุด เสมือนยอดสูงสุดของปิรามิดแห่งหลักความศรัทธาในศาสนาอิสลาม หลักความศรัทธาอีก 5 ประการในลำดับที่ตามมานั้น มีความผูกพันและเกี่ยวเนื่องกับพระองค์อัลลอฮในฐานะพระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลโลก และผู้ทรงให้กำหนดศาสนาอิสลาม ไม่ว่าเป็นความศรัทธาในเทวทูตที่พระองค์ทรงบัญชาลงมาเพื่อนำสารอิสลามมาเผยแผ่บนโลก หรือหลักความศรัทธาในศาสนาทูตที่พระองค์ทรงเลือกเพื่อเป็นผู้ชี้นำแนวทางอิสลามให้กับมวลมนุษย์ชาติ ล้วนแล้วแต่มาจากพระประสงค์ของพระองค์อัลลอฮผู้ทรงเอกะ ฉะนั้นความศรัทธาในหลักการอื่น ๆ อีก 5 ประการจะบังเกิดขึ้นไม่ได้ หากขาดความศรัทธาในพระองค์อัลลอฮ

ส่วนหลักปฏิบัติ เรียกว่า "รุกนอิสลาม" คือ หลักการหรือบทบัญญัติที่มุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม มี 5 ประการดังนี้

1. การปฏิญาณตนว่า "ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และแท้จริง มูฮัมมัดเป็นศาสนทูต (รอซูล) ของอัลลอฮฺ"

2. การละหมาดวันละ 5 เวลา คือ เวลาย่ำรุ่ง (ละหมาดซุบห ปฏิบัติ 2 รอกาอัต) กลางวัน (ละหมาดดุฮริอ ปฏิบัติ 4 รอกาอัต) เย็น (ละหมาดอัสริอ ปฏิบัติ 4 รอกาอัต) พลบค่ำ (ละหมาดมักริบ ปฏิบัติ 3 รอกาอัต) และกลางคืน (ละหมาดอีซา ปฏิบัติ 4 รอกาอัต) เมื่อได้เวลาละหมาดชาวมุสลิมทั่วโลกจะหันไปทางทิศเดียวกัน ซึ่งเป็นที่ตั้งของกะบะฮ์ หรือเรียกว่ากิบลัตเพื่อทำพิธี ส่วนชาวมุสลิมที่อยู่ในประเทศไทยให้ยืนหันหน้าไปทางกิบลัตที่อยู่ทิศตะวันตก ก่อนละหมาดทั้งชายหญิงต้องทำร่างกายให้สะอาดเสียก่อนด้วยน้ำ การละหมาดจะกระทำคนเดียว

ก็ได้ หรือทำรวมกันหลายๆ คนก็จะเป็นการดี ในวันศุกร์มุสลิมโดยเฉพาะผู้ชายจะต้องไปละหมาดร่วมกันที่มัสยิด ซึ่งเป็นศาสนสถานของมุสลิม

3. การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ชาวมุสลิมยึดถือปฏิบัติในเดือนรอมฎอน (เดือน 9 ของฮิจเราะห์ศักราช) ตลอดทั้งเดือนโดยการอดอาหาร การดื่มกิน

4. การบริจาคชะกาต การบริจาคทรัพย์ของตนแบ่งปันให้แก่ผู้อื่น โดยบริจาคแก่ผู้คนอนาถา เด็กกำพร้า คนขัดสน ผู้มีหนี้สิน ผู้เผยแผ่ศาสนา ผู้เดินทางที่ขัดสน

5. การประกอบพิธีหัจญ์ มุสลิมทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงต้องเดินทางไปบำเพ็ญฮัจญ์ ณ นครเมกกะ ประเทศซาอุดิอาระเบีย อย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต ในเดือน ซุลหิจญะห์ อันเป็นเดือนที่ 12 ของอิสลามตามปฏิทินทางจันทรคติ (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติฯ, 2542 : 100 - 112)

พุทธศาสนา

หลักธรรมที่สำคัญทางพุทธศาสนา ที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก 45 เล่ม เป็นหลักธรรมจำนวน 84,000 ธรรมขันธ์ (หัวข้อ) พระไตรปิฎกดังกล่าว เป็นคัมภีร์บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า สาวกในพระพุทธศาสนาได้นำมารวบรวมเป็นหมวดหมู่ รวม 3 ปิฎก คือ

1. พระสุตตันตปิฎก รวบรวมคำเทศนาที่พระพุทธเจ้าสั่งสอนคนระดับต่างๆ ไว้ด้วยกัน รวมถึงคำสอนของสาวกคนสำคัญอื่นๆ

2. พระวินัยปิฎก รวบรวมศีล 227 ข้อของภิกษุ 311 ข้อของภิกษุณี ตลอดถึงพิธีกรรมที่สำคัญทางพุทธศาสนา

3. พระอภิธรรมปิฎก รวบรวมหลักธรรมขั้นสูงของสูงพุทธศาสนา โดยนำเนื้อหาจากพระสุตตันตปิฎกมาเรียบเรียงใหม่ เป็นหลักวิชาการที่สามารถอ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น

หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา ที่พุทธศาสนิกชนใช้เป็นหลักยึดที่เป็นแก่นสาระที่สำคัญ คือ หลักอริยสัจ 4 สอนให้เข้าใจถึงธรรมชาติของปัญหา ที่มาของการเกิดทุกข์และการดับทุกข์ และหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในชีวิต

หลักอริยสัจ 4 คือความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่

1) ทุกข์ ได้แก่ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ความคับแค้นใจไม่ได้ดังปรารถนา พุทธศาสนาสอนให้คนเข้าใจ แยกแยะสิ่งต่างๆ ที่เป็นความทุกข์และธรรมชาติของความทุกข์ เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย การพลัดพรากและความไม่สมหวัง ฯลฯ

2) สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) เหตุแห่งทุกข์เป็นที่มาของปัญหาที่ทำให้เกิดทุกข์ ทุกข์ทั้งหลายย่อมมาจากเหตุ เหตุบางอย่างอยู่นอกวิสัยการควบคุมของมนุษย์ แต่เหตุบางอย่างอยู่ที่ตัวมนุษย์เอง เช่น ความอยากได้ หรือกิเลสตัณหานั่นเอง

Prince of Songkla University Pattani Campus

3) นิโรธ (ความดับทุกข์) ได้แก่ การสละกิเลส การเลี่ยงเหตุแห่งทุกข์ทั้งหลาย ตลอดจนการหมดกิเลสโดยสิ้นเชิง คือ นิพพาน อันเป็นสิ่งสูงสุดแห่งชีวิต ตามหลักพุทธศาสนา

4) มรรค (ทางดับทุกข์) ได้แก่ แนวปฏิบัติสู่ความดับทุกข์ ประกอบด้วยอริยมรรค 8 คือ เห็นชอบ ดำริชอบ เจรจาชอบ กระทำชอบ เลี้ยงชีพชอบ พยายามชอบ ระลึกชอบ และตั้งใจมั่นชอบ

สำหรับหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักการสร้างความสำเร็จในชีวิตมีแนวปฏิบัติ 4 ประการ คือ

1) ฉันทะ ความพอเพียงและพอใจในสิ่งนั้น

2) วิริยะ ความพากเพียรพยายาม แม้ว่าจะลำบากแค่ไหน เมื่อตั้งเป้าหมายไว้แล้วก็ทำต่อไปให้สำเร็จ

3) จิตตะ ความมีจิตใจจดจ่อในสิ่งที่กำลังทำอยู่

4) วิมังสา คือ การพิจารณาไตร่ตรองให้ใช้ปัญญาอย่างรอบคอบ เพื่อให้เป็นการกระทำที่ดีที่สุด (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติฯ, 2542 : 114 - 123)

ลัทธิเต๋า และลัทธิขงจื๊อ

ในอำเภอเมืองปัตตานีมีชาวจีนหรือคนไทยที่มีเชื้อสายจีนอาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วในพื้นที่ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บริเวณย่านการค้าตัวเมืองและบริเวณตำบลอาเนาะรู ลักธิที่มีชื่อเสียงที่คนไทยเชื้อสายจีนนับถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ ลัทธิเต๋า และลัทธิขงจื๊อ

ในหลักคำสอนของเล่าจื๊อผู้เขียนคัมภีร์ลักธิเต๋าเรียกว่าเต้าเก็งนั้น ทรงวิทย์ แก้วศรี (อ้างถึงใน อุทัย เอกสะพังและคณะ 2547 :142) กล่าวว่าหลักคำสอนความบริสุทธิ์อันยิ่งใหญ่ในโลก 3 ประการ ซึ่งถือดุจเป็น รัตนตรัยของศาสนาเต๋า คือ

1. สาระ คือ รากฐานเดิม (ชิง) ซึ่งหมายถึง ฟ้า หรือสวรรค์ ซึ่งเป็นหลักที่สูงถ้ามองในด้านบุคลาธิษฐานก็เป็น เทียนเปาชุน หมายถึง พระเป็นเจ้าหรือมหาเทพที่ทรงเป็นเหนือฟ้าหรือดิน ไม่มีรูปสถิตย์อยู่ในอาณาจักรแห่งความบริสุทธิ์ซึ่งเป็นอาณาจักรแห่งนักปราชญ์โดยเฉพาะ มหาเทพองค์นี้มีนามว่า ยูชิง มีพระกายเป็นหยก ทรงมีบัลลังก์อยู่บนภูเขาหยก ประตูบัลลังก์ทำด้วยทองคำ ทรงเปล่งรัศมีเหมือนแสงจากดวงอาทิตย์พระรัศมีนั้นส่องสว่างให้เห็นสัจจะของโลกทั้งปวง

2. พลังชีวิต หรือพลัง (จี) แห่งสติปัญญาสามารถแสดงเป็นบุคลาธิษฐานเรียกว่า วูซีเทียนชุน หรือ หลิงเปาชุน ทรงเป็นจอมแห่งปัญญา สถิตในอาณาจักรแห่งความบริสุทธิ์อันสูงส่งปราศจากมูลเดิม คือทรงเป็นมหาเทพองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าซางซิง ทรงเป็นมหาเทพที่อุบัติขึ้นมาพร้อมกับจักรวาล ทรงเป็นเจ้าแห่งธรรมชาติคู่โลก 2 ชนิด คือ หยางกับหยิน

Prince of Songkla University Pattani Campus

หยาง หมายถึง พลังในทางบวก มีเพศเป็นชาย ซึ่งจะพบในสิ่งต่าง ๆ เช่น ความสว่าง ความอบอุ่น ความมั่งคั่ง ความเข้มแข็ง แสงอาทิตย์ ดวงไฟ เป็นต้น

หยิน หมายถึง พลังในทางลบ มีเพศเป็นหญิง ซึ่งจะพบในสิ่งต่าง ๆ โดยลักษณะของธรรมชาติเป็นไปในทางลบ เช่น ความหนาว ความมืด ความอ่อน ความลึกลับเป็นต้น

เล่าจื๊อ ถือว่า เต๋า เป็นแหล่งทำให้เกิดพลังชีวิต พลังนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเราเข้าถึงเต๋าเท่านั้น แต่เรื่องเต๋านั้น เป็นเรื่องที่เข้าใจยากเพราะ "เมื่อแสวงหาความรู้ เราจะได้รู้เพิ่มขึ้นทุกวัน แต่เมื่อเราแสวงหาเต๋า เราจะสูญเสียเต๋าไปทุกวัน"

3. วิญญาณ เมื่อแสดงเป็นบุคลาธิษฐาน เรียกว่า ฟานซิง เทียงซุง หรือ เซนเปาซุน หมายถึงเจ้าแห่งวิญญาณทั้งปวงซึ่งสถิตอยู่ในอาณาจักรอันเป็นอมตะและทรงเป็นผู้มีความบริสุทธิ์สูงสุดหรือทรงเป็นมหาเทพพระนามว่า ไทซิง อันนับว่าเป็นจุดหมายปลายทางของศาสนาเต๋าที่จะบำเพ็ญพรตแบบนักบวช เพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ผู้ที่เป็นนักบวชในศาสนาเต๋า ผู้ปฏิบัติจนสำเร็จคือมีจิตหมดจดจากกิเลสอย่างสิ้นเชิงแล้วก็เรียกว่า เซียน ซึ่งก็คล้าย ๆ กับพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนา หรือ เซนต์ ในคริสต์ศาสนา

สำหรับลัทธิขงจื๊อนั้น นับว่าเป็นลัทธิที่สำคัญที่สุดของชาวจีน แม้จะเกิดภายหลังลัทธิเต๋า ชาวจีนก็เคารพนับถือลัทธิขงจื๊อยิ่งกว่าลัทธิเต๋ามาก ไม่มีใครอีกแล้วที่มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อชีวิตจิตใจของชาวจีนในฐานะเป็นสื่อเป็นครูเป็นผู้แปลความหมายวัฒนธรรมและวรรณคดีเก่า ๆ ในทำนองสร้างสรรค์และเป็นผู้หล่อหลอมจิตใจและครูลักษณะของชาวจีนได้เท่าขงจื๊อ ลัทธิขงจื๊อนับตั้งแต่ได้มีผู้ยอมรับนับถือกันโดยทั่ว ๆ ไป ตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 5 เป็นต้นมาแล้วก็ได้แผ่อิทธิพลเหนือชีวิตจิตใจของชาวจีนตลอดมา จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้โดยไม่เคยหยุดชะงักเลย

หลักคำสอนสำคัญตามแนวคิดของขงจื๊อนั้น คูณ โทขันธ์ (อ้างถึงใน อุทัย เอกสะพังและคณะ 2547 : 137-140) ได้นำเสนอไว้น่าสนใจดังนี้

1. ศีลธรรมเป็นศูนย์กลาง ตามแนวคิดของขงจื๊อแล้ว ท่านเห็นว่าชีวิตทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนาและการเมืองของมนุษย์เราเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและแยกกันไม่ออก อุดมคติทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา การเมือง มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่กกแห่งศีลธรรม กล่าวถึง โลหิตแห่งชีวิตคือความรักหรือกระดูกสันหลังแห่งชีวิตคือคุณธรรมถ้าปราศจากคุณธรรมชีวิตก็ไม่อาจดำรงอยู่ได้และถ้าปราศจากความรักชีวิตก็คือความตาย การพัฒนาแห่งชีวิตจึงขึ้นอยู่กับการพัฒนาคุณธรรมและการไหลออกแห่งความรัก ชีวิตจะรุ่งเรืองเมื่อคุณธรรมรุ่งเรือง ชีวิตจะแพร่ขยายเมื่อความรักแพร่ขยาย

2. หัวใจของนักปกครอง หัวใจอันเป็นหลักรัฐศาสตร์สำหรับผู้ปกครองมี 5 ประการ คือ

2.1 เหยิน (ความเมตตากรุณา) มุ่งทำงานเพื่อความผาสุก ความอยู่ดีกินดีของประชาชน โดยถือว่าความอยู่ดีกินดีเป็นยอดปรารถณาของนักปกครอง

Prince of Songkla University Pattani Campus

2.2 ยิ (ความถูกธรรม) คือ ไม่ทำในสิ่งที่ท่านไม่ต้องการแก่ผู้อื่น

2.3 ลิ (ความเหมาะสม) คือ ประพฤติต่อคนอื่นด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีงามเสมอ

2.4 ซิ (ปัญญา) คือ ใช้ปัญญา ความเข้าใจ เป็นดวงประทีปในการทำงานอย่าใช้อารมณ์ ให้ใช้เหตุผลเท่านั้นเอง

2.5 ซุน (ความเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้) กล่าวว่า มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ต่อทุกคน

3. ซู หมายถึง การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งเป็นการสอนใจตนเองเพื่อไม่ให้ทำแก่ผู้อื่นในสิ่งที่ท่านไม่ต้องการให้คนอื่นทำแก่ท่าน

4. สายสัมพันธ์ทั้ง 5 สาย ขงจื๊อวางหลักสายสัมพันธ์อันเป็นหน้าที่ของบุคคลพึ่งปฏิบัติต่อกันและกันในสังคมไว้ 5 สาย คือ

4.1 สายสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้ปกครอง

4.2 สายสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดา

4.3 สายสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา

4.4 สายสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง

4.5 สายสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน

5. หลักรัฐศาสตร์บางประการดังนี้

5.1 ประชาชนเป็นตัวสำคัญที่สุดของรัฐ สวรรค์ย่อมเห็นตรงกับประชาชนเห็น สวรรค์ฟังก็เหมือนประชาชนฟัง เพราะเสียงประชาชนเท่ากับเสียงสวรรค์ ผู้ปกครองต้องเอาชนะใจประชาชนให้ได้จึงคุมอาณาจักรไว้ได้ หากไม่เช่นนั้นอาณาจักรก็จะหลุดลอย

5.2 ประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่รัฐบาลใด ๆ ควรได้รับ ไม่ใช่มาจากการเก็บภาษีอากรอันเป็นความเดือดร้อนของประชาชน แต่ต้องมาจากการที่ประชาชนมีความประพฤติดีและมีความเชื่อว่ารัฐบาลปกครองด้วยดี

5.3 ผู้ขบถหรือทรยศโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เป็นผู้ทำตัวให้อยู่ในระดับต่ำกว่าสังคม แต่ผู้ปกครองที่ไม่ตั้งอยู่ในธรรมเชื่อว่าเป็นผู้ทำตนให้ต่ำยิ่งกว่านั้น

6. จริยธรรมทางกายและทางใจ ที่บุคคลในสังคมต้องมี

6.1 จริยธรรมทางกาย ได้แก่

6.1.1 การสร้างเสริมตัวเองให้เป็นคนดี

6.1.2 การจัดครอบครัวให้เป็นระเบียบที่ดี

6.1.3 การจัดการปกครองประเทศให้เป็นไปด้วยดี

6.1.4 การยังสามัคคีให้เกิดแก่หมู่คน

Prince of Songkla University Pattani Campus

6.2 จริยธรรมทางใจ ได้แก่

6.2.1 สำรวจความจริงใจในสรรพสิ่ง

6.2.2 ให้มีความรู้จุดมุ่งหมายสุดท้าย

6.2.3 แก้ไขจิตใจให้สะอาด

6.2.4 ทำด้วยความสุจริตต่อความมุ่งหมาย

7. ธรรมชาติของโลกและมนุษย์ มนุษย์เกิดมาจากสวรรค์และพื้นดินคือหยินและหยางผสมกัน การรวมตัวกันแห่งพลังธรรมชาติโดยความสัมพันธ์ของควงวิญญาณและโดยการผสมผสานกันของมูลธาตุทั้ง 5 (ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ)

8. คุณธรรมต่าง ๆ ที่ขงจื๊อสอนไว้เพื่อความอยู่ดีของสังคม

8.1 การศึกษา

8.1.1 การศึกษาเป็นรากฐานของสังคมยิ่งกว่ากฎหมาย

8.1.2 การอ่านโดยไม่คิด ทำให้คนมีจิตใจไม่มีระเบียบ

8.1.3 การคิดโดยไม่อ่านตำรา ทำให้คนมีความคิดไม่ได้ตราชู

8.2 ความรู้จักประมาณ

8.2.1 คนใจกว้างย่อมรู้จักพอและสำรวมใจไว้ได้

8.2.2 คนใจแคบมักเป็นทุกข์และกังวลใจอยู่ตลอดเวลา

8.2.3 เมื่อจนไม่ต้องบ่น และเมื่อร่ำรวยไม่ต้องหยิ่งยโส

8.3 ความกรุณาและความยุติธรรม

8.3.1 จงตอบแทนความกรุณา (ความดี) ด้วยความกรุณา (ความดี)

8.3.2 จงตอบแทนความร้ายด้วยความยุติธรรม คือ ผู้ทำความชั่วร้ายหรือความผิดจะให้อภัยกันง่าย ๆ เปล่า ๆ ไม่ได้ ต้องได้รับโทษตามสมควร (ยุติธรรม) แก่ความผิดร้ายแรงนั้น

Prince of Songkla University Pattani Campus

3.3.9 ประเพณี

บรรยายสรุปสำนักงานอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี (2549 : 51-53) ได้กล่าวถึงประเพณีที่หลากหลายของชาวอำเภอเมืองปัตตานีว่ามีสาเหตุอันเนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองปัตตานี มีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาอื่น ๆ ซึ่งประเพณีที่น่าสนใจพอจะกล่าวได้ดังนี้

ประเพณีอาซูรอ

ประเพณีอาซูรอ เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมืองปัตตานีและในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาซูรอ เป็นภาษาอาหรับ หมายถึงวันที่ 10 ของเดือนมูฮรอม ซึ่งเป็นเดือนแรกของปฏิทินอิสลาม ชาวไทยมุสลิมนิยมกวนขนมอาซูรอ กันในเดือนนี้ จึงเรียก ขนมอาซูรอ

ประวัติความเป็นมาของการกวนขนมอาซูรอ สืบเนื่องจากได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ในสมัยนบีนุฮ (ศ็อลฯ) ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ไร่นาของประชาชน และสาวกของ นบีนุฮ (ศ็อลฯ) และคนทั่วไปอดอาหาร นบีนุฮ (ศ็อลฯ) จึงประกาศให้ผู้ที่มีสิ่งของเหลือพอจะรับประทานได้ ให้เอามากองรวมกัน และให้เอาของเหล่านั้นมากวนเข้าด้วยกัน เมื่อปรุงเสร็จแล้วจึงนำมาแจกจ่ายให้ทุกคนรับประทานกัน และการคิดปรุงอาหารชนิดใหม่ขึ้นมาจึงทำให้มุสลิมที่ศรัทธาต่ออัลเลาะห์ (ซุบฮาฯ) ทุกคนรอดพ้นจากความอดอยากหิวโหย ท่านนบีนุฮ (ศ็อลฯ)และครอบครัวรวมทั้งสหายของท่านระลึกถึงพระคุณของอัลเลาะห์ (ซุบฮาฯ) จึงได้ยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับขั้นตอนและพิธีการในการปฏิบัติของประเพณีอาซูรอมีดังต่อไปนี้

เมื่อถึงวันที่ 10 เดือนมุหัรร้อม ชาวไทยมุสลิมจะจัดพิธีอาซูรอ โดยจะจัดทำขึ้นในแต่ละบ้านของตนเองก็ได้ หรือจะจัดร่วมกันที่มัสยิดก็ได้ เมื่อบ้านใดจะทำอาซูรอก็จะประกาศ หรือบอกกล่าวให้คนในชุมชนทราบให้มาช่วยกันทำ คือแต่ละบ้านจะช่วยนำข้าวของ ได้แก่ มะพร้าว ข้าวสาร น้ำตาลทราย ถั่วเขียว เผือก มัน และอื่น ๆ

การกวนข้าวอาซูรอ เริ่มด้วยการที่นำอาหารดิบ เช่น เผือกมัน ฟักทอง มะละกอ กล้วย ข้าวสาร ถั่ว เป็นต้น มารวมเข้าด้วยกัน แล้วปอกหั่น ตัด ให้เป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย จากนั้นนำเครื่องปรุง เช่น ข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม ผักชี ยี่หร่า เกลือ น้ำตาล กะทิ มาเป็นเครื่องผสมโดยหั่นตัดให้เป็น ชิ้นเล็กๆ เช่นเดียวกัน สำหรับกะทิ จะคั้นเฉพาะน้ำมาผสม

วิธีกวน นำกะทะใบใหญ่ ตั้งไฟ มีไม้พายสำหรับคนขนมอาซูรอ หลังจากตั้งกะทะ บนเตาคั้นน้ำกะทิใส่ลงไป ตำหรือบดเครื่องแกงหยาบ ๆ ใส่ลงในน้ำกะทิ เมื่อกะทิเดือดใส่อาหารดิบต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วคนด้วยไม้พาย จนกระทั่งทุกอย่างเปื่อยยุ่ย กวนต่อไปจนเป็นเนื้อเดียวกัน เมื่อแห้งได้ที่แล้วตักใส่ถาดโรยหน้าด้วยไข่เจียวหั่นบาง ๆ หรืออาจโรยหน้ากุ้ง เนื้อสมัน ปลาสมัน ผักชีหอมหั่นฝอย แล้วแต่รสนิยมของท้องถิ่น แล้วตัดเป็นชิ้นๆ แล้วนำขนมไปแจกจ่ายให้ทุกคนในชุมชน ตลอดจนเพื่อนบ้านต่างศาสนาก็จะได้รับประทานขนมนั้นด้วย การทำขนมอาซูรอแต่ละครั้งจะช่วยกันกวนหลาย ๆ กระทะ เช่น 10-20 กระทะ กรณีจัดทำที่มัสยิดประชาชนในหมู่บ้านจะบริจาคข้าวของมาร่วมและช่วยกันทำอาซูรอ บางคนไม่มีข้าวของก็จะสละแรงกายของตนเองมา

Prince of Songkla University Pattani Campus

ของตนเองมาช่วยกัน ปัจจุบันนี้พิธีกวนอาซูรอถือเป็นประเพณีประจำปี ที่มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในจังหวัดปัตตานีร่วมมือกันจัด

การกวนข้าวอาซูรอและข้าวอาซูรอที่กวนเสร็จแล้ว

ประเพณีเมาลิด

วันเมาลิด ชาวไทยมุสลิมเรียกเป็นภาษาท้องถิ่นว่า "วันเมาะโละ" หรือ "วันเหมาะโละ" คือ การจัดงานเพื่อเฉลิมฉลองในวันคล้ายวันประสูติของท่านนบีมูฮำมัด (ศ็อลฯ) ซึ่งตรงกับวันขึ้น 12 ค่ำ เดือนรอบีอุ้ลเอาวัล (เดือนที่ 3 ของปฏิทินอิสลาม) ชาวไทยมุสลิมมักนิยมจัดงานวันเมาลิด ตั้งแต่วันที่ 12 จนถึงสิ้นเดือนรอบีอุ้ลเอาวัล เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีภารกิจที่ท่านศาสดานบีมูฮำมัด (ศ็อลฯ) ได้ทำการเผยแพร่ศาสนาอิสลามด้วยความยากลำบาก เพื่อให้เกิดความ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ศรัทธาและยอมรับการปฏิบัติของท่านศาสดา นบีมูฮำมัด (ศ็อลฯ) อันจะก่อให้เกิดความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหลักของศาสนา

ในการจัดงานวันเมาลิดนั้น ก่อนอื่นเจ้าภาพจะกำหนดวันที่เห็นว่ามีความเหมาะสม ซึ่งสามารถกำหนดได้ตั้งแต่วันที่ 12 ของเดือนรอบีอุ้ลเอาวัลเป็นต้นไปจนถึงสิ้นเดือน มีการเชิญแขกในพิธีล่วงหน้าแขกที่สำคัญได้แก่ อิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น โต๊ะครู โต๊ะสัจยี และเพื่อนบ้าน เมื่อถึงวันเวลาที่กำหนด เจ้าภาพก็จะเชิญแขกไปรวมกันในสถานที่จัดงาน ก่อนจะมีการเลี้ยงอาหาร เจ้าภาพจะนำ บันซันญี หรือบทสวดเพื่อสดุดีท่านนบีมูฮำมัด (ศ็อลฯ) ซึ่งเป็นหนังสือที่เขียนเป็นภาษาอาหรับกล่าวถึงประวัติและภารกิจของท่าน นำมาวางไว้บนหมอน ต่อจากนั้นก็จะมีการเชิญอิหม่าม โต๊ะครู หรือผู้ที่ได้รับเชิญที่มีเสียงไพเราะผลัดกันอ่านบันซันญีเป็นทำนองเสนาะไปจนจบ และปิดท้ายด้วยการอ่านดูอาอ์ (ขอพรให้แก่พระศาสดามูฮำมัดและญาติของท่าน) เป็นการเสร็จพิธีกรรมทางศาสนา จากนั้นเจ้าภาพก็จะยกสำรับอาหารและขนมออกมาเพื่อเลี้ยงแขก พร้อมทั้งมอบของที่ระลึกให้แก่ผู้ที่ได้รับเชิญ ของที่ระลึกที่มอบให้จะเป็นแก้วน้ำ สบู่ ไข่ต้มซึ่งอาจจะมีเงินรวมอยู่ด้วย และห่อด้วยกระดาษแก้วอย่างสวยงามพร้อมกลิ่นหอมจากใบเตยที่บรรจุในของที่ระลึก

Prince of Songkla University Pattani Campus

เจ้าภาพกำลังแจกของที่ระลึกให้กับแขก
ที่ร่วมพิธีอ่านบันซันญี หรือบทสวดเพื่อสดุดีท่านนบีมูฮำมัด(ศ็อลฯ)ในพิธีเมาลิด

ประเพณีการถือศีลอด

ประเพณีการถือศีลอดของชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมืองปัตตานีและมุสลิมอื่นทั่วโลกนั้น เป็นการปฏิบัติตามหลักศรัทธา 1 ใน 5 ข้อของรูก่นอิสลาม ตามศาสนบัญญัติเป็นสิ่งที่มุสลิมทั้งมวลต้องปฏิบัติเป็นการแสดงถึงการนอบน้อมและภักดีต่อองค์อัลลอฮ (ซุบฮาฯ) การถือศีลอดนั้น ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานีเรียกเป็นภาษาไทยถิ่นว่า "เดือนบวช" การศีลอดเริ่มต้นจากวันที่ 1 หรือ 2 เดือนที่ 9 (รอมฎอน) แต่ไม่เป็นกำหนดแน่นอนตายตัว เพราะมุสลิมจะถือเอาการขึ้นต้นเดือนทางจันทรคติ โดยการมองดวงจันทร์ด้วยตาเปล่าเป็นหลัก เมื่อเห็นดวงจันทร์ทางทิศตะวันตกก็ให้ถือว่าเริ่มต้นเดือนใหม่ เมื่อเริ่มเดือนรอมฎอนชาวไทยมุสลิมจะเริ่มถือศีลอด

สำหรับขั้นตอนและพิธีการในการปฏิบัติของประเพณีการถือศีลอดมีดังต่อไปนี้

เมื่อเห็นดวงจันทร์และถึงกำหนดที่จะต้องถือศีลอดแล้ว ชาวไทยมุสลิม ต้องปฏิบัติดังนี้

1. นิยะฮ (เป็นภาษาอาหรับ บางท้องถิ่นออกเสียงว่า "เหนียด" มีความหมายว่าการตั้งเจตนา) ดังนี้ "ฉัน (ข้าพเจ้า) จะถือศีลอดในเดือนรอมฎอนเพื่ออัลลอฮ (ซุบฮาฯ) การตั้งเจตอย่างนี้เพื่อทำให้การถือศีลอดมีความสมบูรณ์

2. อดอาหาร รวมทั้งเครื่องดื่มและงดการสพทุกชนิดตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งพระอาทิตย์ตกดิน เป็นเวลา 29-30 วัน (ทั้งนี้ถือตามผลของการดูดวงจันทร์ในวันที่ 29 ของเดือนเป็นหลัก)

3. ละศีลอดเมื่อถึงเวลา (ดวงอาทิตย์ตกดิน)

4. ขณะถือศีลอดนั้นทั้งกลางวันและกลางคืนให้ทำการละหมาดตามปกติ 5 เวลา

5. อ่านคัมภีร์อัล-กรุอานบ่อย ๆ

6. ทั้งกลางวันและกลางคืนให้ละหมาดปกติวันละ 5 เวลา ส่วนในเดือนรอมฎอนนั้นให้ละหมาดพิเศษ หลังจากละหมาดปกติในเวลา

7. จะลุกขึ้นกินข้าวอีกครั้งหนึ่งเรียกว่า "ซาโหร์" ประมาณตี 3-4 ในตอนกลางคืน

ประเพณีลากพระ หรือชักพระ

ประเพณีลากพระหรือชักพระตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันออกพรรษา ทางภาคกลางมีประเพณีตักบาตรเทโว หรือคำเดิมว่า "เทโวโรหณะ" ซึ่งมีที่มาของประเพณีและวิธีการทำพิธีคล้ายกับประเพณีลากพระของชาวใต้ และมีเหตุผลในการจัดงานนี้ คือ เมื่อครั้งที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จแสดงธรรมเทศนาโปรดพุทธมารดา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หรือดุสิตเทพพิภพนั้น พระองค์ได้เสด็จกลับมายังมนุษยโลกทางบันไดแก้วถึงที่ประตูเมืองสังกัสสะใน

Prince of Songkla University Pattani Campus

ตอนเช้าตรู่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ตรงกับวันออกพรรษา พุทธบริษัทต่างยินดีจึงอัญเชิญพระพุทธองค์ขึ้นประทับบนบุษบกที่ได้จัดเตรียมไว้ แล้วแห่แหนกลับไปยังที่ประทับ

สำหรับการเตรียมการทางวัดจะจัดเตรียมเรือพระ ซึ่งมีทั้งลากในน้ำ ถ้ามีลำน้ำ ถ้าไม่มีน้ำก็ลากเรือบก มีแท่นประดิษฐานพระพุทธรูปบนเรือพระ มีหลังคาทำเป็นบุษบกหรือชาวบ้านเรียกพนม ตกแต่งสวยงาม ส่วนชาวบ้านเตรียมอาหารที่สำคัญ คือ ข้าวต้มห่อด้วยใบกะพ้อ

เมื่อถึงวันงานจะเริ่มต้นที่วัดชาวบ้านนำข้าวต้มมัดมาบรรทุกในเรือพระเมื่อพระฉันเสร็จสรรพแล้วก็ช่วยกันลากเรือพระออกจากวัดไปสู่ที่หมาย ประมาณว่าให้ไปถึงที่หมายก่อนเวลาพระฉันเพล พอตกบ่ายลากเรือพระกลับวัด ขากลับนี้ก็จะเป็นช่วงสนุกสนานที่ชาวบ้านทุกเพศทุกวัยมาเล่นสนุกกัน ตลอดเวลาของการชักพระจะมีการตีกลอง ฆ้อง ประโคมตลอดเวลา ส่วนรูปแบบการจัดก็แตกต่างกันไป เช่น บางวัดมีงานมหรสพแสดงที่วัด บางแห่งนำเรือพระไปค้างคืนมีการแสดงเป็นงานเทศกาล บางแห่งลากพระไปกลับก็จบกัน เป็นต้น

ขบวนลากพระที่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดปัตตานี
ที่มา : นายประสิทธิ์ รัตนมณี (ถ่ายเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 50)

Prince of Songkla University Pattani Campus

ประเพณีแห่เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปีจะมีงานสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวโดยจังหวัดปัตตานีจะให้ความสำคัญกับงานนี้เป็นพิเศษ งานสมโภชนี้จะมีความยิ่งใหญ่มโหฬารมีประชาชนจากต่างจังหวัดของไทยและจากประเทศเพื่อนบ้านเดินทางหลั่งไหลมาชมงานนมัสการเจ้าแม่กันอย่างเนืองแน่น ปกติจะมีการจัดงานประมาณ 7 วัน 7 คืน นับตั้งแต่วันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 บรรดาร้านค้ามาเปิดขายของคล้ายๆ กับงานประจำปีทั่วๆ ไปมหรสพ 2 อย่างที่จะขาดเสียมิได้ คือ งิ้ว และมโนห์รา งิ้วและมโนราห์จะจัดให้แสดงบนโรงถาวรหน้าศาลเจ้าเจ้า เพราะถือว่าเจ้าแม่ชอบดูศิลปะการแสดงทั้ง 2 อย่างนี้มาก นอกจากนี้ยังมีการเชิดสิงโต หนังกลางแปลงจอยักษ์ และอื่นๆ อีกมากมาย

คืนวันขึ้น 14 ค่ำ บริเวณงานจะยิ่งคึกคักเป็นพิเศษ เพราะผู้คนจะหลั่งไหลมาอย่างเต็มที่ ทางมูลนิธิเทพปูชนียสถานจะจัดการแสดงต่างๆ ที่เร้าใจผู้คนมากยิ่งขึ้น เช่น จัดแห่มังกร นครสวรรค์และจุดพลุตระการตา ภายในศาลเจ้าผู้คนจะเบียดเสียดยัดเยียดเข้าสักการะเจ้าแม่เด็กๆ วัยรุ่น ผู้ใหญ่วัยฉกรรจ์ ตระเตรียมจองคานหามกันคึกคัก เพื่อร่วมพิธีอันสำคัญยิ่งของงานที่จะเริ่มต้นเช้าตรู่ไปจนถึงเที่ยงวันรุ่งขึ้น นั่นคือ การแห่พระรอบเมือง และการหามและลุยไฟ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ประเพณีแห่เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวและการลุยไฟ ที่ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ตอนเช้าตรู่ของวันขึ้น 15 ค่ำ ท่ามกลางเสียงกลอง และเสียงประทัดประดังจนแสบแก้วหู ขบวนคานหามเริ่มทยอยออกจากศาลเจ้า โดยธรรมเนียมปฏิบัติ พระหมอจะเป็นคานหามนำ ตามด้วยคานหามเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เป็นอันดับ 2 แล้วจึงต่อด้วยคานหามพระองค์อื่นๆ ตามความเหมาะสม

คานหามแต่ละคานจะมีผู้หาม 4-6 คน คอยสำรองไว้ 4-6 คน แต่ละคนได้รับผ้ายันต์สีแดงของเจ้าแม่ผูกข้อมือไว้เป็นที่สังเกต นอกจากขบวนหามพระ ยังมีขบวนแห่สิงโต ขบวนแห่ป้าย ขบวนหาบกระเช้าดอกไม้ และขบวนกระจับปี่สีซอ เป็นแถวยาวเหยียดไปตามถนน ประชาชนทั้ง 2 ฟากถนนที่เลื่อมใสศรัทธา จะจัดโต๊ะบูชา จุดธูปกราบไหว้ คานหามพระจะแยกย้ายกันไปตามบ้านต่างๆ ให้คนได้สักการะทั่วถึง บางคานหามจะลงว่ายข้ามแม่น้ำปัตตานี จวบจนเวลาใกล้เที่ยง ทุกคานหามจะกลับถึงศาลเจ้าเพื่อรอกระทำพิธีกรรมหามพระลุยไฟ อันเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดยอดของงาน กองไฟถูกก่อด้วยถ่านไฟรอไว้กลางลานดินหน้าศาลเจ้า ขนาดประมาณ 3x8 เมตร กองพูนสูงเทียมหัวเข่า มีพนักงานคอยกระพือพัดให้ไฟลุกแดงจนได้ที่ เมื่อได้เวลา น้ำมนต์จากโอ่งมังกรใบใหญ่ถูกนำมาราดรดผู้หามคานหามจนชุ่มโชก เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแล้วคานหามก็ถูกหามฝ่าไปในกองไฟด้วยเท้าที่เปล่าเปลือย คานหามละ 3 เที่ยว จนครบทุกคานหาม

3.3.10 การแสดงพื้นบ้าน

ลิเกฮูลู

ลิเกฮูลู หรือ ดิเกฮูลู เป็นการละเล่นพื้นบ้านในแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับความนิยมมากในหมู่ชาวไทยมุสลิม เป็นการละเล่นที่มีลักษณะเป็นกลอนโต้ตอบ ประกอบดนตรีและจังหวะตบมือ ลิเก หรือดิเก มาจากคำว่า ซีเกร์ (Zikir) เป็นศัพท์ภาษาอาหรับ หมายถึง เพลงสวดสรรเสริญพระเจ้า ปรกติเป็นการขับร้องเนื่องในเทศกาลวันกำเนิดพระนบี ชาวมุสลิม เรียกว่างานเมาลิด เลยเรียกการสวดดังกล่าวนี้ว่า "ดิเกร์เมาลิด" ส่วนคำว่า ฮูลู หมายถึง ทิศใต้

ผู้แสดงลิเกฮูลูคณะหนึ่ง ๆ มีประมาณ 10 กว่าคน เป็นต้นเสียง 1-3 คน ที่เหลือเป็นลูกคู่ การแต่งกายของผู้แสดงลิเกฮูลู จะแต่งแบบพื้นเมือง คือนุ่งโสร่ง สวมเสื้อคอกลมมีผ้าโพกหัว บางครั้งเหน็บขวาน คงจะไว้ข่มขวัญคู่ต่อสู้ ต่อมานิยมแต่งกายแบบซีละ คือ นุ่งกางเกงขายาว (ซลูวา) นุ่งผ้าซอกะทับข้างนอกสั้นเหนือเข่า สวมเสื้อคอกลม มีผ้าโพกหัว นิยมใช้สีเหมือนกันทั้งคณะและมีสีสันสดใส

เครื่องดนตรี ในการแสดงลิเกฮูลู ลูกคู่เป็นผู้บรรเลงดนตรี ประกอบด้วยเครื่องดนตรีสำคัญคือ รำมะนา (รามานอ) อย่างน้อย 2 ใบ เป็นเครื่องดนตรีหลักที่จะขาดเสียมิได้ ตีดำเนินจังหวะประกอบการเล่นลิเกฮูลู ฆ้อง เป็นเครื่องกำกับจังหวะ ตีเป็นจังหวะสม่ำเสมอประกอบ

Prince of Songkla University Pattani Campus

การร้องนอกจากนี้ยังมีเครื่องดนตรีที่เสริมเข้าไปภายหลัง และเป็นที่นิยมกันว่าทำให้ครึกครื้นสนุกสนาน ไพเราะเพิ่มมากขึ้นเช่น ขลุ่ย ลูกแซ็ก แต่จังหวะที่ใช้เป็นประเพณีในการเล่นลิเกฮูลู คือการตอมือโยกตัวให้เข้ากับจังหวะของเครื่องดนตรี ของลูกคู่ ซึ่งยิ่งใส่อารมณ์ลีลา ท่าทางแพรวพราวมากขึ้นเท่าใดจะยิ่งเพิ่มความสนุกสนานของลิเกฮูลูมากขึ้นเท่านั้น

วิธีแสดงลิเกฮูลูก็เริ่มด้วยดนตรีโหมโรงเร้าอารมณ์ผู้ดูหรือเป็นการเรียกผู้ชม ต่อจากนั้น เป็นการแสดงประชันว่าบทลิเกโต้ตอบกันของคณะลิเกฮูลู 2 คณะใช้ดารมเสียดสีหรือพูดถึงเรื่องตลกโปกฮา ทำนองเดียวกับลำตัด แต่สมัยนี้การแสดงประชันไม่ค่อยมีให้เห็น เป็นแต่เพียงการนำลิเกฮูลูมาโชว์ในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ละคณะจะประกอบด้วยผู้ขับร้อง 1-2 คน ช่วยกันเป็นคู่ขับต่อกลอนสลับไปมา ขณะที่ลูกคู่ 1-7 คนนั่งล้อมวงคอยร้องรับเล่นเครื่องตีจำพวกฆ้องรำมะนา ลูกแซ็ก หรือปรบมือให้จังหวะพร้อมกับโยกตัวไปมาด้วยท่าทางฮึกเหิมผสมกับการร้องเพลงตามจังหวะดนตรีสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมเป็นอย่างมาก

มะโย่ง

มะโย่ง เป็นศิลปะการแสดงที่มีลักษณะการดำเนินเรื่องเหมือนละครมีนักแสดงประกอบไปด้วย พระเอก เรียกว่า เปาะโย่ง นางเอก เรียกว่า มะโย่ง ตัวตลกหรือพราน และพี่เลี้ยง ส่วนภาษาที่ใช้ในการแสดงคือภาษามลายูถิ่นปัตตานี

มะโย่งเป็นการแสดงที่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อใดเป็นครั้งแรก แต่ใน 3 จังหวัดจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ปรากฏหลักฐานการแสดงมะโย่ง เมื่อประมาณ 400 ปีมาแล้ว เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงมะโย่ง จะประกอบด้วย เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงดำเนินทำนอง และเครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ซอรือบับ ปี่ซูนา ไวโอลิน กลองมือแน ฆง จือแร๊ะ ฉิ่ง ฉาบ และรำมะนา ทั้งนี้ในการแสดงมะโย่งครั้งหนึ่งจะใช้ดนตรีมากหรือน้อยในการบรรเลงนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนนักดนตรีและความสามารถของนักดนตรี แต่เครื่องดนตรีที่จำเป็นต้องมีทุกครั้งได้แก่ กลองหือแน ฆง ซอรือบับ และปี่ซูนา ซึ่งเครื่องดนตรีที่เป็นหัวใจสำคัญในการแสดงมะโย่ง คือ ซอรือบับ ฆง

มะโย่งคณะหนึ่ง ๆ จะมีผู้แสดงประมาณ 10 - 20 คน เป็นลูกคู่เล่นดนตรี 5 - 7 คน นอกนั้นเป็น ผู้แสดง และเป็นผู้ช่วยแสดงบ้าง ทั้งนี้จำนวนผู้แสดงจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดและชื่อเสียงของแต่ละคณะ แต่ไม่ควรน้อยกว่า 10 คน และเนื่องจากเรื่องที่ใช้แสดงมะโย่งเป็นเรื่องราวของกษัตริย์ทำนองจักร ๆ วงศ์ ๆ ของไทย ฉะนั้นตัวละครสำคัญ ๆ ในการแสดงมะโย่งจึงประกอบไปด้วย ปะโย่ง แสดงเป็นพระเอก มีฐานะเป็นกษัตริย์หรือเจ้าชาย ตัวปะโย่งจะใช้ผู้แสดงที่มีรูปร่างแบบบาง มะโย่ง แสดงเป็นนางเอก ใช้ผู้หญิงร่างแบบบาง หน้าตาดี เป็นผู้แสดง บือรันมูดอ และบือรันทูวอ แสดงเป็นตัวตลกตัวที่ 1 และ 2 ดายัง – ดายัง เป็นตัวประกอบ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ฝ่ายหญิงทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงนางเอก ปัจจุบันคณะนักแสดงมะโย่งที่มีชื่อเสียงของอำเภอเมืองปัตตานี คือ คณะศรีปัตตานีโดยมีนายเจ๊ะเต๊ะ คือมอง เป็นหัวหน้าคณะ อยู่ที่ตำบลอาเนาะรู

สิละ

สิละหรือที่เรียกว่า ดีกา หรือบือดีกา เป็นศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชาวไทยมุสลิม ซึ่งนิยมเล่นกันแทบทุกหมู่บ้าน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย สำหรับรูปแบบของสิละนั้น ในอดีตเชื่อว่าสิละมีแบบเดียวคือ แบบที่ใช้มือเปล่า ไม่ใช้อาวุธหรือเครื่องทุ่นแรงใด ๆ ต่อมาผู้เล่น สิละได้ถืออาวุธ และอาวุธที่ถือก็คือ กริช ซึ่งเป็นอาวุธพื้นเมืองของชาวแหลมมลายู หรือไม่ก็ถือไม้ไผ่เหลาแบน ยาว ในแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยปัจจุบันจึงมีสิละอยู่ 2 แบบ คือ สิละมือเปล่า แบบนี้ไม่ใช้อาวุธ ใช้เฉพาะมือ แขน ขา เคลื่อนไหวปัดป้องและทำร้ายคู่ต่อสู้ ผู้เล่นสิละจะไม่กำหมัดแน่นเหมือนมวยไทย เพราะในการเล่นสิละมีการตบจับแขน จับขาคู่ต่อสู้เพื่อเหวี่ยงให้ล้ม สิละกริช สิละแบบนี้มีท่าทางขึงขังเอาจริงเอาจังมากกว่าแบบแรก มีการวางท่า แสดงการแทง การหลบหลีกปัดป้อง ถีบ รับและการทำลายพลังกล้ามเนื้อคู่ต่อสู้เพื่อให้กริชหลุดจากมือ แต่สิละกริชในปัจจุบันก็แสดงท่าต่าง ๆ เพียงเบา ๆ เป็นการแสดงลีลาการร่ายรำกริชมากกว่าการใช้กริชต่อสู้กัน

การแสดงสิละมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ผู้แสดงสิละ คณะหนึ่ง ๆ มีอย่างน้อย 5 คน เป็นผู้เล่นดนตรี 3 คน ผู้เล่นสิละ 2 คน การเล่น สิละเป็นการแสดงศิลปะการต่อสู้เป็นคู่ ต่อสู้กันตัวต่อตัว ผู้เล่นจึงต้องมี 2 คนเป็นอย่างน้อย 2) เครื่องดนตรีของสิละมี 3 ชนิด คือ ซือแน จำนวน 1-2 ใบ ฆง จำนวน 1 ใบ ซูนา จำนวน 1 เลา 3) เวทีแสดง ปกติสิละแสดงบนพื้นดิน หรือเวทียกสูงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ลำดับขั้นตอนการแสดงสิละเริ่มต้นด้วยการโหมโรง โดยคณะนักดนตรีจะบรรเลงเพลงสิละเพื่อโหมโรง ประโคมเร่งเร้าใจผู้ชม ให้ผู้ชมรู้สึกตื่นเต้นที่จะได้ชมการแสดง จากนั้นจะเป็นพิธีไหว้ครู โดยนักสิละทั้งคู่ผลัดกันไหว้ครูทีละคน คนที่ไหว้ก่อนเมื่อเสร็จแล้วจะออกไปยืน หรือนั่งคอยจนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะไหว้ครูเสร็จ การแสดงการต่อสู้สิละก็จะเริ่มจากนักสิละทั้งคู่ จะทำความเคารพซึ่งกันและกันด้วยการสัมผัสมือหรือสาลาม ต่อจากนั้นนักสิละทั้งคู่ก็จะเริ่มแสดงลวดลายท่าร่ายรำ หมุนพลิ้วลำตัวตามแบบสิละเพื่อเป็นการดูชั้นเชิงกันก่อน เมื่อแสดงลวดลายร่ายรำดูชั้นเชิงกันพอสมควรแล้วนักแสดงซีละก็จะหาจังหวะเข้าใกล้ประชิดตัวหาจังหวะใช้มือหรือเท้าฟาดลำตัวหรือกล้ามเนื้อส่วนใดส่วนหนึ่งของคู่ต่อสู้ ส่วนคู่ต่อสู้อีกฝ่ายหนึ่งก็จะหาวิธีแก้โดยพยายามออกห่าง หรือลบมัดอย่างรวดเร็ว แสดงไปจนจบลีลาการต่อสู้ หรือเมื่อรู้แพ้รู้ชนะ ทั้งคู่จะถอยห่างออกจากกัน แล้วทำความเคารพผู้ชม และทำความเคารพต่อกันด้วยการสาลาม

Prince of Songkla University Pattani Campus

เมื่อการแสดงต่อสู้จบนักดนตรีจะบรรเลงเพลงโหมโรงสั้น ๆ เพื่อเป็นการลาโรงและเพื่อบอกให้ผู้ชมทราบว่าการแสดงสิละกำลังจะจบแล้ว

รองเง็ง

รองเง็ง เป็นการแสดงที่นิยมเล่นกันมาในท้องถิ่นภาคใต้เป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส การเต้นรองเง็งมีความสวยงามอ่อนหวานในลีลาการเคลื่อนไหวมือ เท้า ลำตัว มีความสง่างามของการแต่งกายผู้แสดงชาย – หญิง ที่เหมาะกลมกลืนกับความไพเราะอ่อนหวานของท่วงทำนองเพลง ลักษณะการเต้น ผู้หญิงมีหน้าที่เป็นคู่เต้น ส่วนลีลาตลอดจนลวดลายในการเต้นอยู่ที่ผู้ชายซึ่งแต่ละเพลงมีท่าเต้นเฉพาะ ผู้เต้นต้องฟังเพลงออกว่าเพลงนั้นจังหวะการเต้นเป็นอย่างไร

องค์ประกอบในการแสดงรองเง็งคือ 1) ผู้เต้นรองเง็ง ประกอบด้วยผู้เต้นชาย – หญิง เป็นคู่กัน จำนวนคู่ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานที่ แต่ที่นิยมเต้นกันไม่ต่ำกว่า 5 คู่ ฝ่ายชายควรมีความสูงกว่าฝ่ายหญิงเล็กน้อยและทั้งสองฝ่ายควรมีรูปร่างหน้าตาสง่างามสมส่วนไม้อ้วนหรือผอมจนเกินไป บุคลิกดีรู้จักจังหวะเพลง และลีลาในการเต้นงดงาม 2) ท่าเต้น เมื่อดนตรีขึ้นเพลง ชาย – หญิงจะสลาม และเมื่อจบเพลงก็สลามอีกครั้งหนึ่ง ลีลาเต้นจะเคลื่อนไหวทั้งมือ เท้า และลำตัวอย่างนิ่มนวล เพลงรองเง็งทั้งหมดแต่ละเพลงจะมีท่าเต้นประจำไม่ปะปนกัน ผู้แสดงจะต้องจำให้ได้และฟังเพลงให้ออกว่าเพลงไหนใช้ท่าเต้นอย่างไร 3) การแต่งกาย ตามแบบแผนเดิมฝ่ายชายที่ได้รับเชิญไปในงานจะแต่งกายตามพื้นเมือง คือนุ่งกางเกง (ซลูวา) ยาวกรอมเท้า สวมเสื้อแขนยาวผ่าครึ่งอก (ตือโละบลางอ) สีเดียวกับกางเกง แล้วนุ่งผ้าทับข้างนอก (ซลีแน) ยาวเหนือเข่าเล็กน้อย สวมหมวกแขกสีดำ (ซอเกาะ) 4) ดนตรี เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการเต้นรองเง็งได้แก่ ไวโอลิน รำมะนา และฆ้อง 5) เพลงและเนื้อเพลงรองเง็ง เพลงที่ใช้เต้นรองเง็ง เท่าที่ศึกษาค้นคว้าพบว่า มีปรากฏอยู่ถึง 13 เพลง คือ ลากูดูวอ จินตาซายัง ปูโจ๊ะปีซัง เมาะอีนังลามา อาเนาะดิดิ๊ ดีนดังซายัง บุหงารำไป หรือรุมบ้ารองเง็ง มาสแมระห์ เลนนัง จินโตดีวักตูมาลัมฮารี เมาะอินังบารู เมาะอีนังแล เงาะและเมาะอีนังชวา

3.3.11 อาหารประจำถิ่นที่สำคัญ

นาซิดาแม

เป็นอาหารพื้นเมืองจังหวัดปัตตานีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ นิยมทำเลี้ยงรับรองแขกในวัน ฮารีรายออิลดีลฟิตรีและอิลดีลอัฎฮา เครื่องปรุงประกอบด้วย ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว มะพร้าวหัวหอมแดง เครื่องเทศ (ยาลือบอ) ขั้นตอนการปรุง นำข้าวเจ้า 3 ส่วน ผสมกับข้าวเหนียว 1 ส่วน

คลุกเคล้าให้เข้ากัน ล้างให้สะอาดแล้วแช่น้ำไว้ 6-8 ชั่วโมง นำไปนึ่งจนสุก นำข้าวมาผัดกับหางกะทิ ใส่ฮาลือบอ แล้วนำไปนึ่งอีกครั้ง นำข้าวที่ได้มาผัดกับหัวกะทิ โดยคลุกเคล้าจนได้ที่ก็จะได้นาซิคาแมที่หอมมันน่ารับประทาน

แกงเนื้อใหญ่หรือแกงมัสมั่น

เป็นอาหารพื้นเมืองปัตตานีชั้นยอดส่วนใหญ่เป็นรายการอาหารที่เจ้าของบ้านไว้เลี้ยงรับรองแขกที่นับถือ เครื่องปรุงประกอบด้วย เนื้อ มะพร้าว พริกไทย กระเทียม เกลือ พริกแห้ง เครื่องเทศ กะปิ ขั้นตอนการปรุง เตรียมเครื่องแกงโดย นำพริกแห้ง เกลือ กระเทียม พริกไทย มาตำให้เข้ากัน ผสมกะปิและเครื่องเทศ ผัดเครื่องแกงกับกะทิจนแตกมัน ใส่เนื้อ เคี่ยวจนสุก แล้วใส่หางกะทิ จนสุก

รอเยาะ

เป็นอาหารว่างชนิดหนึ่ง มีคุณค่าทางอาหาร ลักษณะเช่นเดียวกับสลัด เครื่องปรุงประกอบด้วย เส้นหมี่ ไข่ไก่ เต้าหู้ ผักบุ้ง กุ้ง ถั่วงอก แตงกวาหั่นเป็นชิ้นบางๆ ถั่วลิสง เกลือ น้ำตาล น้ำส้มสายชู พริกแห้ง ขั้นตอนการปรุง นำเส้นหมี่มาลวก เตรียมไข่ต้ม และผักต่าง ๆ (แตงกวา ถั่วงอก ผักบุ้ง) เตรียมกุ้ง เต้าหู้ มาชุบแป้งแล้วทอด เตรียมน้ำจิ้ม โดยนำพริกแห้ง ตั่วถั่ว บดละเอียด น้ำส้มสายชู เกลือ น้ำตาล ผสมกัน เคี่ยวให้สุก นำทั้ง 4 ส่วนมารวมกันในจานหรือชาม โดยใส่เส้นหมี่ลวก ผักบุ้งแตงกวา ถั่วงอก กุ้งชุบ แป้งทอด เต้าหู้ทอดและไข่ต้ม ตามด้วยการราดด้วยน้ำแกงสะเต๊ะลงไป ปรุงรสเผ็ด เปรี้ยวตามต้องการ

สะเต๊ะเนื้อ

ส่วนใหญ่จะเป็นสะเต๊ะเนื้อวัวและเนื้อไก่ ลักษณะคล้ายกับหมูสะเต๊ะทางภาคกลางเพียงแต่ของปัตตานีจะต้องทานแกล้มกับข้าวอัดและอาจาด ที่นำไปต้มเคี่ยวละเอียดกวนจนแห้ง นำมาห่อด้วยผ้าขาวจนจับตัวเป็นก้อน แล้วหั่นเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมพอดีคำ ทานกับสะเต๊ะเนื้อวัว ซึ่งเลือกตรงส่วนของเนื้อสันสวยๆ มาแล่เป็นชิ้นเล็กๆ หมักกับซีอิ้วขาว ตะไคร้ ขมิ้นผง แล้วนำไปย่างด้วยไฟอ่อนๆ จนสุกหอมกรุ่นและรสชาตินุ่มนวลจิ้มกับน้ำแกงสูตรเด็ด ซึ่งใช้น้ำกะทิผสมกับพริกแดง หัวหอม กระเทียม น้ำมะขามเปียก ถั่วลิสง และเครื่องปรุงรสต่างๆ จนรสกลมกล่อม

Prince of Songkla University Pattani Campus

นาซิดาแม
เป็นอาหารพื้นเมือง
ของจังหวัดปัตตานี
ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ
นิยมทำเลี้ยงรับรองแขก
ในวันฮารีรายออิดิลฟิตรี
และอิดิลอัฎฮา

แกงเนื้อใหญ่
หรือมัสมั่น
นิยมทำรับประทาน
ในงานเลี้ยง งานแต่งงาน
ทำบุญขึ้นบ้านใหม่
วันฮารีรายออิดิลฟิตรี
และอิดิลอัฎฮา

รอเยาะเป็นอาหารว่าง
มีลักษณะคล้ายสลัด

Prince of Songkla University Pattani Campus